

Avui com ahir

Prohibit bufar ab la boca ninguna manera de carns

Li vessa el rajolinet a les mans que s'empastifen d'un líquid oleic i enganxós que li remou una consciència de dies pretèrits. Passat ja el pont vell i abans de traspasar el portal de riera l'aturen a l'entrada del mercat, polidament però sense possibilitat de negar-s'hi. Ni un pensament ha tingut a refusar la voluntat del semiuniformat requeridor. Mai ens hem trobat en una situació com aquesta. Regulacions, normes, ordres i contraordres... Ni quan després que el bisbe Pere de Rocabertí va declarar lliure de la lleuda totes les coses i béns que en el mercat es venguessin, i que el rei En Jaume II en l'any del senyor de 1322 senyalés que tots els divendres la Bisbal, vila episcopal, tindria mercat. I que no es permetrien embargaments ni presó a les persones que hi anessin, exceptuant únicament traïdors, falsificadors de moneda i lladres. Ara cares tapades i mans untades; posi's la mascareta, sisplau. Li puja un ofec ja abans de posar-se-la. Sempre me'n descuido. Aviat ens imposaran la mida, el color, el teixit. I tornaran els guants! Antany, els jurats de la vila van dictar minucioses ordenances, tan estudiades que era difícil que s'apliquessin en cap altre lloc. Els jurats es van preocupar en les seves reglamentacions de la contractació, així com de la neteja i la higiene en punts tan notables com que a l'hora de matar el bestiar, es prohibia als carnisers de bufar les carns amb la boca, sinó amb manxes, i a les verduleres entretenir les esperes fila que fila amb la filosa, en la creença que, per afavorir la neteja i salubritat, hom evitaria la propagació de certs mals, malalties i s'evitarien que vilatans, pagesos, menestrals, soldats, beguines, clergues, mainades, avis s'encomanessin mals lletjos i aplegadissos, malanances, gamadures, xacres. Amb una mà al cistell i l'altra recol·locant la tela que la fa anònima, fa una mirada a través d'ulleres entelades cap a les parades de la plaça Major, i quan arriba al que va ser el portal de Sant Jaume que donava pas a la plaça del peix salat, s'atura: no vol que la tornin a empastifar. No sé com acabarem. Quan s'ha vist res semblant! Gira cua i fa via cap a l'esquerra, pel carrer del Call. Ara, desert; el 1285, mentre l'exèrcit de croats francesos assetjava Girona, els bisbalencs van atacar -barrejar, se'n deia- els seus veïns de religió i raça jueva i els van obligar, a més, a perdonar els seus deutors. Què en deien capellans, frares, monges, beguines? Avui no hi ha parades, portes i finestres romanen tancades i només un raig de sol, un de sol, toca uns clavells pàl·lids que malviuen en un test escantonat a l'ampit d'una finestra. Es tapa per un moment les orelles perquè alguns crits li trenquen el silenci de segles al call. No entén què diuen ni en quina llengua parlen. És una baralla, dedueix. De seguida s'esmoreeixen. Després de tal avalot, més tard, durant el regnat de Joan I, sotraguejat per la ira de pagesos i altres veïns «lo barri» va passar a ser ocupat per rodmons i mosses de fortuna. Anys després seran un teixidor i un obrer qui manifesten al rei Alfons que són públics i notoris els horrens actes que es

cometen en els bordells de «lo barri» sense que els que hi malviuen i els esporàdics visitants se n'amaguin ofenent el rei amb gran escàndol. Ja és al cap del carrer i dubta un moment, però segueix a l'esquerra, on temps ha, s'hi aixecava el portal de santa Maria. A l'altre costat, a la plaça Nova, segles abans hi hauria trobat venedors d'arròs, esclops, hortalisses, terrissa, vidre i ferradures, i sentiria el dring del ferro que picaven el ferrers. No, decideix que no, cap a la plaça Nova no, ja que tornaria a trobar un altre empastifador de mans i encara no ha comprat res. Camina en direcció a la plaça del castell, i hi passa de pressa perquè anem cap al migdia i el sol fa roent l'enllosat, i a la dreta ara, i decidida compra peix. Fa segles hagués seguit per les peixateries, la plaça Major, la volta de la mel, la plaça del gra i la de l'oli, on tallers de teixidors i pelleters obrien portes al tràfec d'un dia de mercat. En dies de pluja, massa sol o forta tramuntana, en una part de la plaça, pilars i arcs de pedra sostenien un cobert per a refugi de compradors i venedors, del qual sols es conserva el de la plaça de la Mel, on els pagesos hi portaven a vendre aquest producte. A la resta de la plaça Major s'hi venia la roba, i ara també, i per això hi compra un brusa estampada de flors i una faldilla de color blau celeste que aquesta temporada d'aquesta rara primavera es porta molt. Deu ser per fer-nos creure en el cel i l'esperança... I malgrat tot ens continuen dient com hem d'anar vestides i nosaltres hi caiem de quatre potes. Veu que treballadors de l'ajuntament passen per les parades, observen, pregunten, està tot en ordre, el lloc què tal, hi ha queixes? Sempre hem estat tan vigilats?, li passa pel cap. Posaran càmeres i drons amb més càmeres. On anirem a parar. Ens controlen. «Oiats, tothom generalment que us notifica e us fa saber lo venerable mostassaf de la Bisbal de part del Senyor Bisbe de Girona, de la dita vila senyor, que tothom que tinga pesos ni mesures quinsevulla que sien que los haja a portar a dit mostassaf per reconèixer-los sots pena de V sous. E així mateix que nengú que tinga porcs e porcells los haja a tenir tancats e que no els amenen soltats per vila sots dita pena de V sous. Item que tothom haja escombrar o fer escombrar ses encontrades tots dissabtes així mateix que no tinguen fems ni altres brutícies sots pena de XII diners per cascuna vegada que serà contrafet. E així que nengú no gos llançar aigua neta ni bruta per finestres en les carreres, ne qualsevulla llegesa sots pena de V sous». He de passar per les oficines de la contribució...., mecassum denes, ja hi aniré un altre dia, només fem que pagar. Algun dia em sentiran. Però les autoritats actuals no reinstauraran pas el mostassà: aquest jurat durant anys feia del mercat el seu petit regne, vigilant pesos i mesures, la venda del pa i del peix; prohibia que no es comencés a vendre certs productes abans del migdia i tenia cura que el mercat fos un lloc de pau i tranquil·litat, i si calia ell se'n preocupava que les sancions ho aconseguissin. I si algú volia podia recórrer al consell de la vila. I si era malcontent o mala ànima li deia al mostassà quatre males paraules i insults. Potser es queixava pel dret d'entrades i eixides – que fou reglamentat junt amb el Dret de la bolla a les Corts de Montsó (1362.1363), perquè Pere el Cerimoniós

afrontés les despeses de la guerra que en aquell temps l'enfrontava amb Pere el Cruel de Castella. Totes les contribucions havien de de ser transitòries mentre durava el motiu que les produïa però, com ara també passa, es convertien en permanents. Li ve al cap que som a l'últim divendres d'abril i que no podrà aprofitar la fira de l'1 de maig per mirar si troba rebaixades les ulleres de sol que tant li fan falta i el pijama pel nét que ha crescut una barbaritat des que l'any passat n'hi va comprar un a la botiga de la cantonada. No es fa aquest any, la fira. Sí que es va fer per primer cop quan la reina Maria el 1448 va concedir al Consell de la Bisbal la potestat de celebrar fires el dilluns festa de Pentacosta i els deu dies següents. La Bisbal tenia 100 focs o llars i s'ho valia. Uns 100 anys més tard ja en tenia al voltant de 250. Es treu la mascareta mig marejada i, mentre es recupera, quatre dones i dos venedors li adrecen una mirada que mata. I un voluntari de Protecció Civil li senyala amb un dit boca i nas. Buuufffff, això és la policia política o la santa Inquisició, rebufa abans de tornar-se a emmascarar. Abans que canviés tot amb la victòria borbònica, el 1713 els mostassà feia una crida amb 54 ordinacions de mesures i pesos, sobre garbellació i compra i venda de grans, i bon pes del pa, i «que carnisers no gosen ni presumisca a tallar carns que són mortes de mala mort o de malaltia ni dolentas, ni vendre carns meselles (leproses), ni bufar ni fer bufar ab la boca ninguna manera de carns sinó amb manxa, no gosen tenir les carns de moltó, ovella e crescat mesclades, el pescater no venga peix frech que no sie dins la pescateria i si lin resyan per lo endemà tinga de demanar llicència a dit Mostassaph, e tinga neta y condreta la pescateria, e los taverners agen de tenir los gibrells, mesures y ambuts nets, los quals agen de rentar cada die, que tothom age de tenir los carrers, carrerons y plassas nets y regats y no llansen ayguas brutas ni bacons vagen per la vila solters, que no llansen orins per las finestras, ni que parayres renti llana y cuyros al raig que va al molí ni en la riera de Adaro, ni llansar baix del pont de la riera gossos ni gats morts ni altres immundicies, que tots els hortolans paren en lo puesto que els és assenyalat, que tarrisser y forner posen foch de nit, que ninguna persona fes bassas per fems que no sien lluny de la muralla...». 1714 i els borbons van acabar amb el mostassà. Agafa pel carrer Ample, ara sí que ho és, pensa, i s'atura a esmorzar, però no gaire, només un tallat descafeïnat amb sacarina; un excusa per passar revista a la setmana amb les dues amigues que sempre tenen tema. S'ensenyen les compres i les mascaretes: una de quiròfan, una casolana estampada i l'altra de farmàcia. I totes amb les mans enganxifoses. Quin control, noies. Sí, l'ajuntament ens vol tot el bé. I el govern que no ens morim que encara cotitzem. Al set-cents, qui porta el control de preus i productes són les confraries de menestrals. La de sant Bartolomé, de blanquers i assaonadors, grava amb un aranzel totes les pells que vénen de fora la vila. La de sant Josep, de fusters, carreters, encepadors i torner, ho fa amb els mobles. Les queixes vénen pels impostos: al s. XIX es pagava l'impost al burot: una cèdula detallava la quantitat d'espècies, drets, càrregues i data, com a

comprovant d'haver satisfet el pagament. La reforma fiscal de 1845 va gravar de manera indirecta el consum i el trànsit dels productes de primera necessitat: vi (el més gravat), vinagre, aiguardent, licors, oli, carn, sabó i petroli; eren els impopulars consums. Es pagaven a les entrades de les poblacions i eren producte dels repartiments que la comissió local calculava. Ja feia temps que se'ls odiava i la seva abolició es va convertir en la principal demanda popular. El fet és que no eren proporcionals i a qui més afectava era a les classes més empobrides, especialment quan hi havia crisi agrària o industrial, amb un greu atur i carestia. La revolució de 1868, la Gloriosa, i el Foc de la Bisbal, el 6 d'octubre de 1869 en són fills. Recull de terra el tovalló que el vent ha fet caure, s'aixeca de la taula, paga, s'acomiada i deixa cafeteria i amigues i arriba al final del carrer Ample i buscant l'ombra travessa sense mirar la placa que commemora l'alçament federal del sis d'octubre. La revolució hauríem de fer, resol, mentre puja per la vorera del carrer 6 d'octubre de 1869.

* Per escriure aquesta fantasiosa passejada per la història i mercat de la Bisbal, he aplegat valuosa informació de:

Historia del Ampurdan de José Pella y Forgas

La Bisbal en la història i el record de Pere Lloberas

Un cop d'ull a la història del mercat de Jordi Frigola i Arpa, Revista de la Festa Major de 1997

Un antic càrrec municipal: el mostassà, responsable del mercat de Santi Soler i Simon, Revista de la Festa Major de 1997

i altres llibres d'història de Catalunya.